לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה וכי מאחר דאפילו פסולא מדרבנן ליכא למה לי למרק? מצוה למרק/ אביי *מסדר מערכה משמיה דגמרא ואליבא דאבא שאול *מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת, מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים, וסידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי, ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות, והטבת חמש נרות *קודם לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, והטבת שתי נרות *קודם לקטורת, וקטורת *קודם לאברים, ואברים למנחה, ומנחה לחביתין, וחביתין לנסכין, ונסכין למוספין, *ומוספין לבזיכין, ובזיכין לתמיד של בין הערבים ויקרא ו שנאמר °והקטיר עליה חלבי השלמים *עליה השלם כל הקרבנות כולן. אמר מר מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת מנא לן? דתניא *°היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת. ואיפוך אנא? מסתברא מערכה גדולה עדיפא שכן כפרתה מרובה. אדרבה מערכה שניה עדיפא שכן מכניסין ממנה לפנים! אפי' הכי כפרתה מרובה עדיפא, ואיבעית אימא אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעייל ממערכה גדולה. מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים מנא לן? דכתיב °ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר עליה ולא על חברתה (א) מכלל דאיתא לחברתה, והאי עליה מיבעי ליה לגופיה? תרי עליה כתיבי. סידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי אע"ג דהכא כתיב בבקר בבקר והכא כתיב בבקר בבקר אפי' הכי מכשיר עדיף, מכשיר מאי ניהו שני גזירי עצים והא אמרת שני גזירי עצים למערכה גדולה אזלי? אמר רבי ירמיה שום עצים. רבינא אמר הואיל והתחיל במערכה גומר. רב אשי אמר אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעייל ממערכה גדולה. ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות מאי טעמא? אמר אביי גמרא גמירנא סברא לא ידענא ורבא אמר כריש לקיש דאמר *) ריש לקיש אין מעבירין על המצות

*) [לקמן נח: ע. פסחים סד: מגילה ו: מנחות סד: ע"ש]

וכי

רש"י

לכך שנינו כו' · ממשנה יתירה חדא בחולין וחדא בקדשים מדקאמר ר"ש בן לקיש דלפרושה קא דסדר יומא תנן לה דשחיטת חולין שמע מינה קרע דהכא ברוב שנים : מצוה למרק · כדי להוציא את הדם יפה : אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא · מנה סדר עבודות של כל יום ויום : משמיה דגמרא · דכוליה

תורה אור

ישיבה דרבנן דבי מדרשא : ואליבא דאבא שאול · דאמר בפ"ק *הטבת כל הנרות קודמת (לכל) לקטורת : מערכה גדולה · שעליה יקטירו כל (ג)ההקטרות : קודמת · לסדר לפני המערכה שניה שעושין בקרן מערבית דרומית משוך מן הקרן ד' אמות לצד צפון כדתנן במסכת תמיד (דף כט:) : של קטורת · שממנה חותין גחלים להכנים למזבח פנימי שחרית וערבית להקטיר עליה קטורת התמיד פרס שחרית ופרס בין הערבים : לסידור שני גזירין · שמסדרין על מערכה גדולה וכולהו טעמי מפרש לקמיה : לדם התמיד · לשחיטה ולזריקה : קטורת · של מזבח הפנימי קודמת לאברים להקטיר אברי התמיד על מזבח החיצון : למנחה · מנחת נסכו של תמיד (ג) (ונסכיהן) דכתיב (במדבר כח) ועשירית האיפה סלת למנחה וגו' : נסכין · נסך יינו של תמיד : ונסכין למוספין · אם שבת הוא : שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים · ודרש ליה לשון השלמה עליה על העולה תמיד של שחר האמורה בראש המקרא שנאמר וערך עליה העולה והקטיר והוסיף והשלים אחריה כל הקרבנות ולא על שבין הערבים למד על תמיד של בין הערבים שהוא אחרון לכל הקרבנות : מוקדה · לשון מדורת עצים וכן תוקד : זו מערכה שניה · ולימדך שהיא על מזבח החיצון ומשם יכניסו גחלים על הפנימי : ואיפוך · להקדים מערכה של קטורת [א] (ד) [וקרא] כסידורה דהא בהקטר כל הלילה קאי : כפרתה מרובה · שעליה מקטירים כל הקטרות חוץ מן הקטורת לפנים להיכל : מי לא מעייל כו' · נמצאת אף הגדולה ראויה לפנים : ובער עליה · אמערכה גדולה קאי דסמיך ליה וערך עליה (ה) עולה · ב' עצים : ולא על חברתה · של קטורת : והכא כתיב · בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה (שמות ל) קאי למידרשיה אדישון פנימי והטבה והקטורת כדכתיב יקטירנה ואין קטורת אלא לאחר דישון : מכשיר עדיף · המכשיר ומתקן את הדבר הוא קודם ועצים מכשירי קטורת הם שהרי עצים הן המכשירין את הקטורת : מכשיר מאי ניהו · מכשיר דהכא במאי עסקת בשני גזירי עצים : והא למערכה גדולה אזלי · והיכא מכשירי קטורת : שום עצים · אף על גב דהני לאו לקטורת אזלי שם עצים מכשירי קטורת הן : גמרא גמירנא · שכן סידרן : סברא לא ידענא · לתת טעם לדבר מדעתי : אין מעבירין · הפוגע במצוה לא יעבור ממנה ונפקא לן במכילתא ושמרתם את המצות קרי ביה את המצות לא תחמיץ לה שתחמיץ ותיישן :

וכי

תוספות

למה לי למרק · תימה והלא אפי' בחולין מוכח בפרק השוחט (חולין דף כז:) שיש לשחוט לכתחילה כל הסימנין ולא סגי ברובא דילמא לא אתי למיעבד רובא וי"ל ה"מ בחד גברא אבל בתרי גברי דכבר שחט כ"ג ונסתלק לא אתי אחריכא וממרק נראה כשהייה ונראה כאילו נשחט אחר בשנים הוה לן למיסר למרק ומשני מצוה למרק כדי לקבל כל הדם :

אביי מסדר מערכה כו' · תימה לי אמאי לא קא חשיב נמי תרומת הדשן דהויא נמי תחילת עבודה דיממא וי"ל משום דזימנין מקדימין אותה מאשמורת הראשונה ומחצות הלכך לא קא חשיב לה שהיה הפסק גדול בינה ובין הני דקא חשיב אבל הנך דקא חשיב היו רגילין לעשותן בזה אחר זה אי נמי יש לומר תרומת הדשן עיקר מצותה רק בלילה אבל הני *אי בעי למעבדינהו ביממא הרשות בידם :

מכלל דאיכא חבירתה · תימה לי אם כן למה לי קרא דלעיל ואש המזבח תוקד בו למערכה שניה תיפוק ליה מהאי קרא *וי"ל דאי מהכא הוה אמינא יעשו מערכה שניה על מזבח הפנימי כדרך שעושין מערכה גדולה על מזבח החיצון כיון דאתיא לצורך קטורת דמזבח הפנימי להכי איצטריך ואש המזבח תוקד בו על מזבח החיצון במקום מערכה גדולה :

אפילו הכי מכשיר עדיף · תימה לי לימא טעמא משום דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וסידור גזירין הוא תדיר טפי שהוא פעמים בכל יום ודישון מזבח הפנימי אינו אלא פעם אחת ויש לומר דלא גמרינן ממלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד דתדיר קודם אלא היכא דתרוייהו שוו דזו וזו מתנה דומיא דתמידין ומוספין אבל כל כי האי גוונא דחד הוי עבודת מתנה וחד עבודת סילוק לא :

אין מעבירין על המצות · בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נא.) גבי שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי קאמר בגמרא מ"ט דכתיב (ויקרא ד) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ביה ברישא ומשמע משום דאין מעבירין על המצות אבל רש"י ל"ג ההוא דפגע ביה ברישא אלא מפתח אהל מועד קא גמר לה דיסוד מערבי של מזבח הוי כנגד הפתח וכן משמע התם בגמרא גבי שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ומפרש משום דילמד ירידתו מן הכבש מיציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו דהיינו יסוד דרומי ואי מאין מעבירין על המצות קא יליף לפנימיים דנשפכין על יסוד מערבי אמאי פשיטא ליה [טפי] בפנימיים שהן ביסוד מערבי מבחיצון ביסוד דרומי הא אידי ואידי שייך בהו טעמא דאין מעבירין על המצות וכן משמע ר"פ קדשי קדשים (שם דף נח:) דפריך שירי הדם בהדיא כתיב בהו אשר פתח אהל מועד ואם תאמר ולמה לי קרא אמאי לא נפקא מדריש לקיש דאין מעבירין על המצות *ויש לומר דלא שייכא דריש לקיש אלא היכא דבעינן למעבד תרוייהו שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה ונעביד להדיר לאודיה ולא נעביד לשאינו תדיר : [ועי' תוס' מגילה ו: ד"ה מסתבר]

עבורי

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה א :

כח ב מיי' שם הלכ' ה:

כט ג מיי' פ"א שם הלכה ג :

ל ד מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ח :

רבינו חננאל

אביי מסדר מערכה משום דגמרא אליבא דאבא שאול דתניא מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת ומערכה שניה כו' עד עליה השלם כל הקרבנות· מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת ואוקימנא מערכה גדולה קודמת שכן כפרתה מרובה · פי' הקרבנות חטאות ואשמות וכיוצא בהן כולן למערכה גדולה עולין לפיכך קודמת · מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור ב' גזירי עצים סדרוה לקרא למכתב ובער עצים וכתיב ובער עליה שמעינן מינה מכלל שיש שם מערכה אחרת והזהירה התורה עליה ולא על האחרת שיש שם סידור ב' גזירין קודמין לדישון מזבח הפנימי ואע"ג דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה הנה [כתיב] ב' בבקר וכתיב נמי ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר ב' בקרים השקולין הן · אפי' הכי המכשיר עדיף והם הגחלים שאילו אין הגחלים הקטורת לא היתה מתקטרת · לפיכך העצים אע"פ שהגזירין אינן עולין למערכה של קטורת. אסיק שום עצים קודמין לדישון מזבח הקטורת ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות · דקי"ל אין מעבירין על המצות וכהן הבא להיכל והולך מזרח למערב בהיכל כי פגע ברישא במזבח הזהב פגע ברישא · כדתניא בהדיא כי השלחן בצפון והמנורה בדרום והמזבח נתון ביניהם · משוך קימעא כלפי חוץ· ולמה הוא משוך כלפי חוץ דבעינן שלחן נוכח המנורה · דחזו להדדי · וכיון שמושך המזבח מעט כלפי חוץ נמצא צד השלחן והמנורה הנוטה למערב רואין זו את זו · אמר רבא ש"מ מדריש לקיש אין מעבירין על המצות ·

תוספות ישנים

קודמת לשני גזרי עצים· ל"ע דאמאי לא קתני סידורי עצים בסדר התמיד במסכת תמיד : עליה השלם כל הקרבנות כולם · לכאורה משמע דלמצוה הוא דהוי הכי כדדרשינן נמי לקמן השלם עולה ראשונה ואמרינן במנחות בפרק התכלת (דף מט.) דלמצוה וקשה לרבי מדתנן בפסחים בסוף פרק אלו דברים שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידיהם וכו' ותני עלה בתוס' ישרף מיד כו' ודייק פסולו מחמת מאי הוי אי מחמת שחטו אחר התמיד של בין הערבים פסולו מחמת דבר אחר וטעון עיבור צורה אלמא אינו ראוי כלל להקרבה מדקרי ליה פסול וטעון עיבור צורה ויש לדחות דעליה השלם איכא פסול שעבר על עשה דהשלמה ואינו ראוי עוד להקרבה באותו יום אבל לא יהא דבר קודם לתמיד של שחר הוי למצוה בעלמא שביום זה לאחר התמיד מיד ראוי להקרבה ולכך לא מיפסל בהכי וקשה לרבי מדתניא בתוספתא דפסחים (פ"ד) כל הקדשים שהקריבן [קודם] לתמיד השחר פסולין משמע שלא היו קריבין כלל וי"ל דבקרבנות יחיד איירי כגון נדרים ונדבות א"נ י"ל דפסולין הוו מדרבנן והכי משמע מדנקט בפסחים בפרק תמיד נשחט דליכא פסול אחר תמיד של בין הערבים אלא מדרבנן דתנן (דף סג.) ר' שמעון אומר השוחט פסח בי"ד על החמץ לשמו חייב ושלא לשמו פטור וכל הזבחים בין לשמן בין שלא לשמן פטור ומפרש בגמרא טעמא דכל היכא דמיקרי ביה זבח לא מיחייב אזבחי ואין פסח צריך תיפוק ליה משום שהן פסולין אחר התמיד שכל שחיטת הפסח אחר התמיד והוי כפסח במועד לשמו דפסול ר' שמעון התם אלא ש"מ דליכא פסולא אלא מדרבנן ועוד ראיה מדאמר בתמיד נשחט (דף סג:) וכן השוחט אחרים לשם פסח בזמנו רבי אליעזר פוסל ור' יהושע מכשיר ואמאי מכשיר כיון שנשחטו לשם פסח א"כ נשחט אחר תמיד הערב אלא ש"מ דליכא פסולא אלא מדרבנן ועוד ראיה מדתנן בפ' מי שהיה טמא (דף צח.) נתערב בבכורות אם חבורות הכהנים יאכלו והיאך שחטום אחר התמיד אלא ש"מ דבקרבנות מן התורה אחר שחיטת התמיד אך יש לדחות דאיירי שלא קודם שחיטת התמיד כדתנן בתמיד נשחט (דף סא.) שחטו קודם לתמיד כשר ואמאי לשם פסח בעליה השלם אפילו מדרבנן ואלא יכול להעלותו לכפיו בראשו של מזבח כדאמרי' בריש תמיד נשחט (דף נט:) · מ"ר · אך קשה לרבי מהא דאמר פרק בתרא דראש השנה (דף ל:) פעם אחת נשתהו העדים וקלקלו הלוים בשיר וקאמר שאמרו שיר של חול עם התמיד של בין הערבים ואמאי נקט שקלקלו הלוים בשיר ותיפוק ליה שקלקלו במוסף שלא הקריבוהו כל עיקר י"ל שהקריבוהו אחר תמיד של בין הערבים ואתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה והר"ר אלחנן היה אומר שהיו יכולין להקריב מוספין אחר תמיד של בין הערבים כיון שאירע כן ממילא דהא תנן בפ' התכלת (מנחות מט.) התמידין אין מעכבין המוספין והמוספין אין מעכבין כו' ומפרש התמידין של שחר אם לא קרבו אין מעכבין המוספין שלאחריהן והמוספין שלא קרבו אין מעכבין התמידין של בין הערבים שלאחריהן אלא יכולין ליקרב התמידין תחלה כי אין לפרש דקאי על תמיד השחר שהמוספין שלא קרבו [אין] מעכבין אותו כי זהו דבר פשוט שלא יעכבוהו אלא ש"מ כדפרי' ואם כן הכא נמי כיון שקרב תמיד הערב היו יכולין להקריב אח"כ המוספין ואין כאן שום קלקול מוספין ועוד נראה לי דכיון דאין פסול אלא מדרבנן ומן התורה כשר אם הקריב אחר תמיד של בין הערבים גם עכשיו הוא כשר להקריב כיון שקרב התמיד · מ"ר · ור' יעקב מקורביי"ל תירץ דבמוספין לא קלקלו לפי שקרב על התנאי תמיד של בין הערבים שאם יבואו עדים יהיה למוסף ואם לאו יהא לתמיד וא"ת ולמה נתקלקלו בשיר והלא היו יכולין לאומרו על כבש האחר הכא י"ל דאמשו להכי קאמר דנתקלקלו לפי שלא אמרו השיר על המוסף שהיה להם לאומרו אבל קשה קצת דקאמר התם שאמרו שירה של חול עם התמיד של בין הערבים דעם כבש של מוסף הוה ליה למימר שלפי האמת מוסף היה כיון שע"פ תנאי קרב ובאו עדים לבסוף אבל אין לתרץ שהקריבו כל קרבנות של אותו היום על תנאי שאם לא יבואו עדים יהיה של חול עם התמיד של בין הערבים [illegible] כיון שלא לקין סמוכה דהא איכא כמו שעירים דליכא למימר כבו הכי ועל פשטא דהתם קשה בין למר בין למר למה נתקלקלו בשיר והלא יוכלו להמתין הנסכים אחר הקרבת התמיד עד שידעו אם יבואו עדים דהאמר מר ומנחתם ונסכיהם

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכתיב ובער עליה הכהן כו' מכלל דאיתא לחברתה: נ"ב בשעה שמסדר שני גזירין וק"ל: (ב) רש"י ד"ה מערכה גדולה כו' כל ההקטרות : (ג) ד"ה למנחה · מנחת נסכו של תמיד דכתיב כו' כצ"ל ותיבת ונסכיהן נמחק: (ד) ד"ה ואיפוך כו' של קטורת וקרא דלאו כסידורה: (ה) ד"ה ובער עליה כו' וערך עליה העולה הס"ד ואח"כ מה"ד עלים כו':

גליון הש"ס

תד"ה אביי וכו' אי בעי למעבדינהו ביממא · עיין לעיל דף כו ע"ב תוס' ד"ה איכא דאמרי: שם ד"ה מכלל וכו' וי"ל דאי מהכא · עיין לקמן דף מ"ה ע"ב ול"ע שם ד"ה אין מעבירין וכו' וי"ל דלא שייכא דריש לקיש · עיין מג"א סי' קמז ס"ק י"א :

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ואיפוך· להקדים מערכה של קטורת· כ"ב עי' ש"י בלי הגמ' כד"ה שם מגלן דתניא וכו' ושם ביאר כוונת רש"י כזה :

[דף יד:]

[לעיל דף יד:]

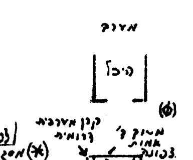

(*) מסכת מקי"ק

נושא (דף לג.)
אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא ואליבא דאבא שאול (סדר עבודות)
מבנה
△ מספרים לפי סדר העבודות בגימטריא אביי
= ציטוטים לפי הסדר מרגימתו של אביי
◇ חיפוש מקורות לסדר העבודות

* ו-ובער עליה...
ב-וערך עליה העולה